

Grafika ve výtvarné výchově

Hlavní znak – rozmnožování výtvarné práce

Tisk z výšky, hloubky nebo plochy

Volná grafika

Užitá grafika

Základní problémy grafiky

Hry s grafickými materiály, nástroji, postupy:

- otiskování přírodnin, předmětů a materiálů;
- hra s povrchovými strukturami – otisky, frotáže;
- vytváření vlastních nástrojů – tiskátka, šablony, rydla;
- příprava jednoduché matrice z přírodnin, materiálů nebo daných prvků – frotáž, ruční tisk, slepotisk;
- hry se stopou různých klasických nástrojů – pokusy o zvládnutí rydla, např. o vedení krátké a delší linky, obloučku, o různé způsoby pojednání plochy;
- spojení hry a výtvarného rytmu – variace otisků, stopy rydel, prvků nebo vytřených míst na matrici;
- vyhledávání, rámování a oceňování náhodných grafických událostí a jejich další výtvarné rozpracování;
- porovnání účinků různých druhů otisků a textur a jejich další využití – sbírání vzorků, koláž, roláž, dotváření otisků;
- ověřování vzájemného vztahu různých grafických technik s jinými grafickými, kreslířskými nebo malířskými technikami;
- spojení otisku nebo jeho výřezu s daným písmem – vyústění grafických her do užití grafiky.

Přípravné grafické techniky

Gumotisk

- umožňuje pochopení vztahu negativních a pozitivních prvků;
- základem je bílá linka kreslená dřívkem, štětcem a klovatinou (velikost formátu musí korespondovat se silou stopy instrumentu);
- zaschlá kresba se zatírá tiskařskou nebo olejovou barvou rozpuštěnou nejčastěji v benzínu; klovatina se odplaví vodou, odhalí se rezervované plochy, linky, body.

Rytá kresba

- pomáhá pochopit roli linky a vytírání plochy při tisku z hloubky;
- podklad – zaschlá vrstva klovatiny;
- vyrytá kresba ostrým hrotem;
- zatírání ryté kresby barvou (pokud je prorytí až do papíru a barva zatřená, plochy klovatiny je možné vymýt).

Odkrývací technika do voskového podkladu

pomáhá pochopit úlohu rydla

- podklad – plocha navoskovaná úločkem svíčky nebo voskovým pastelem (hladká, souvislá);
- další vrstva – černá tuš, tmavé temperové barvy;
- odrývání motivu ostrým hrotem (jehla na držadle, hřebík apod. – různé stopy lze kombinovat – tomu přizpůsobit formát (odryvat linie i plochy).
-

Kreslený monotyp neboli protisk

Protisk

- naválená tiskařská barva na desce;
- přiložený papír na barvu;
- kresba tvrdou tužkou, propiskou na papír;
- po odkrytí je kresba na rubu sytá, je dotvářena otisky vzniklými přitlakem rukou na plochy.

Protisk vyžaduje menší formáty.

Hry s otisky

Stopy materiálů, přírodnin, drobných předmětů (odlišná velikost, tvar, textura).

Techniky tisku z výšky

vychází z otisku matrice, ve které rydlo zanechalo vyhloubené stopy (nelze tam nanést barvu).

Tisk z koláže

- vychází z komponování ploch (umístění a vrstvení tvarů na podkladu – nalepování);
- koláž se stává matricí (barva se nanáší válečkem);
- materiál pro koláž – papír, textil, provázky, textilní vlákna apod.

Papírořez

- pracuje s vyřezaným motivem (odřezané plochy se netisknou – motiv je možné zobrazit kresbou štětcem, stopy se vyřezávají);
- materiál – papír, umělohmotná fólie, ostrý nástroj (zvážit rizika).

Sádroryt

(příprava pro linoryt)

- rytí do sádry ostrým nástrojem (hřebík, rydlo), je vhodné před rytím povrch např. tuší – je tak možné sledovat stopu rydla;
- matrici je třeba preparovat šelakem – tisk se provádí ručně.

Linoryt

(nejčastější grafická technika)

- matrice z rubové strany linolea (klade rydlům menší odpor);

Inspirace: Josef Čapek, Josef Váchal, Michal Cihlář, Pablo Picasso aj.

Tisk z hloubky

reprodukuje stop, kterou zanechá jehla v matrici (po nanesení a vytření se barva uchová v rýhách, vytiskne se pod tlakem lisu, plocha zůstává relativně čistá (kde je barva méně vytřená, se objevuje jemný tón barvy));

materiál na matrici – měkký kov (zinek, měď), plast

tiskne se na provlhčený papír.

Papírorýt

využívá papírovou matrici pokrytou zaschlou vrstvou laku (vhodná pro mladší žáky);

vyrývané linie, drásané plochy apod.

Suchá jehla

(využívá jemné linky, hustě šrafované plochy a hladké plochy)

- ocelová jehla ryje do tvrdé desky (kov, plast);
- barva se zatírá tamponem, částečně nebo úplně se následně vytírá;
- tiskne se v lisu.

Techniky tisku z plochy

(místa, která tisknou, se nacházejí ve stejné rovině, jako místa, která se netisknou)

nejznámější technika – litografie

Monotyp

Technika jediného otisku

Kreslený monotyp (přípravná technika) –

naválená barva na desce, tiskne se celou plochou, na ploše papíru se kreslí tvrdou tužkou, propiskou... přenesou se na rubovou stranu papíru včetně otisků dotýkající se ruky

Vytíraný monotyp (malířský charakter)

vychází z vytírání linek a plošek na povrchu matrice (do mokré plochy barvy se zasahuje libovolnými zásahy, přetvořená plocha se otiskne)

Malovaný monotyp – malba na skleněné desce, plexiskle, fólii přenesená na provlhčený papír (olejové a tiskařské barvy), temperové barvy